

REMITIZAREA MIORIȚEI? DE CE? PARTEA I

Constantin MACARIE, profesor,
Soveja, Vrancea

Fig 1. Medalia jubiliară - Miorița 150 de ani (Lisandru Neamțu) editată la Simpozionul Național - Miorița - 150 de ani, de Fundația „Simion Mehedinți - Miorița”, din Soveja.

Despre Miorița s-au scris râuri de cerneală și se vor mai scrie. Se pare că fiecare generație privește Miorița în felul ei, adăugând noi și noi interpretări, crescându-i astfel farmecul, interesul. Dar fără a se desprinde de farmecul ei. Chiar și cu răutate, tendențios citind-o, interpretând-o, inconștient îi recunoaștem valoarea. I-o sporim.

După cum este știut, George Călinescu consideră Miorița ca fiind purtătoarea unuia din cele patru mituri fundamentale ale poporului român: mitul comuniunii omului cu natura. Este o recunoaștere de facto atât a apartenenței Mioriței la cultura populară, cât și a mesajului ei ce dezvăluie, prin testamentul ciobanului, concepția filosofică a românului cu privire la viață și moarte, ce nu are nimic comun nici cu resemnarea, nici cu pesimismul românesc în fața morții, nici cu spiritul ucigaș al neamului nostru. Iar George Călinescu este o voce de primă mărime în literatura română de la origini și până la timpurile sale.

Se vorbește tot mai mult despre „remitizarea” Mioriței. Dacă se pune problema remitizării, vine în discuție antonimul termenului - „demitizare”. Și să recunoaștem: este o realitate fabricată tot mai mult, din păcate, chiar de mari personalități ale criticii literare.

„Demitizarea” (poate un termen impropriu față de unele ce vor fi

abordate) decurge din o serie de luări de poziție ale unor interesați și nu prea de această capodoperă, care, fie voit o interpretează în spiritul post decembrist, fie din dorința de a fi originali, sau de a mai căuta ceva de distrus din cultura română. Oricum este expresia „*spiritului românesc*” postdecembrist de a nega, de a nu recunoaște valorile poporului român concretizate prin talente individuale de geniu, ades (v. chiar Eminescu...).

Care-s problemele care au dus la escaladarea, destul de periculoasă, a unor afirmații ce sunt văzute ca „*demitizare*”? Să le luăm pe rând.

Realizarea culegerii de „*Poezii populare*” a lui Vasile Alecsandri nu a fost apreciată de toată lumea, mulți critici exprimându-și îndoiala asupra valorii acesteia pentru spiritul veacului, dar nu numai, ci și pentru eternizarea valorii și talentului poporului român. Duiliu Zamfirescu îl considera pe Alecsandri „*un rău culegător de poezii populare*”, apreciind că acesta „*s-a înșelat fundamental când a crezut că poate introduce unele dulcегării sentimentale în viața versificată a poporului nostru*”.

Duiliu Zamfirescu l-a contestat pe Alecsandri că a „*liricizat*” în mod exagerat o creație literară eminentă epică, Cu alte cuvinte, era acuzat pentru faptul, recunoscut de altfel de Vasile Alecsandri, că s-a intervenit în textura poeziei populare autentice, aceasta fiind finisată cu instrumentele omului de înaltă cultură, lucru care conducea, în opinia unora, la o falsificare a autenticității operei autorului anonim. Numai că între intervenția asupra formei Mioriței și asupra conținutului este o mare diferență. Alecsandri nu a intervenit și asupra mesajului. Acesta a rămas neatins, fapt dovedit de multe alte variante ale Mioriței. Esențial pentru „*remitizare*” și „*demitizare*” este mesajul care este al creatorului ce nu este altul decât poporul român. Iar acest mesaj este construit atât epic (prima parte), dramatic (următoarea parte), cât și liric. Epicul se întrerupe brusc cu testamentul ciobanului - parte ce dă valoarea inestimabilă a creației, dar și care a stârnit atâtea discuții, trecând neobservat acel „*și de-o fi să mor*”.

Mai recent Nicolae Manolescu emite o altă părere, spunând undeva că Miorița ar trebui inclusă în opera poetică a lui Vasile Alecsandri... Că, vezi Doamne, Alecsandri ar fi „*stilizat-o într-atât încât nu mai aparține folclorului, sufletului etnic românesc, ci a devenit o creație – o capodoperă, ce-i drept, a unui autor anumit, iar acesta este Vasile Alecsandri!*...”

Bizara teză a lui Nicolae Manolescu privitoare la Miorița poate fi luată în seamă, poziționând-o în contextul largului front anti-naționalist și anti-românesc deschis după 22 decembrie 1989... Câteva aspecte se cuvin a fi luate în discuție întru apărarea autorului anonim ca adevărat creator al Mioriței.

Cel care ne-a introdus pe marea scenă a literaturilor din Europa a fost „*poetul gintei latine*”, Vasile Alecsandri. După cum se știe, extraordinara carieră a baladei Miorița în cultura română modernă pornește de la vestita culegere de „*Poezii populare ale Românilor, adunate și întocmite de Vasile*

Alecsandri” și dedicată Doamnei Elena Cuza în anul 1862, însă publicată abia la începutul anului 1866.

Este știut că cel care l-a apărat pe poetul de la Mircești a fost Titu Maiorescu. Maiorescu subliniază foarte bine contextul cultural și de mentalitate în care a acționat Vasile Alecsandri la jumătatea secolului al XIX-lea. Preocupările lui Alecsandri în ceea ce privește folclorul popular românesc erau de notorietate, decurgând din programul „*Daciei Literare*” al lui Kogălniceanu. Iar rezultatele au fost valorificarea în mediul cultural european a imaginii românilor, a talentului său creator puțin cunoscut, sau recunoscut. Vasile Alecsandri, entuziasmat de frumusețea poeziilor noastre populare, simte un fel de mândrie patriotică și îndemnul de a le arăta în toată splendoarea lor Europei. Și de aici intervenția pe text, pe formă, dar nu și pe conținut.

Publicarea acestora a avut multiple consecințe. Mai întâi a stârnit interesul pentru folosirea limbii române de către clasele conducătoare din România ce foloseau mai mult limba franceză. În al doilea rând a reorientat gustul publicului spre creațiile autentice românești, ignorate, sau mai bine, spus aproape necunoscute. Din acest motiv, versiunea lui Russo-Alecsandri a *Mioriței*, acesta din urmă poate fi considerat „*un șlefuitor al diamantului brut al variantei populare*” și va deveni pentru mulți etalon în descifrarea mesajului acestei creații populare, în ciuda numărului extrem de mare de variante descoperite (variantele lui Șincai, varianta de la Cleja (Bacău), cele din Vrancea și multe, multe altele. Astfel, cântecul „*Meoara*” își face intrarea în cultura română modernă prin Alecsandri, și mai cu seamă prin Alecu Russo, cel care a descoperit-o la Soveja. De atunci *Miorița* a generat dezbateri îndelungi și opinii diferite în jurul ei care justifică pe deplin calificarea sa drept „*mit*”. „*Mitul este sămânța din care derivă în mod organic toate aspectele realității, punctul de la care pornește "cultura"*. A scrie despre istoria unei civilizații pornind de la

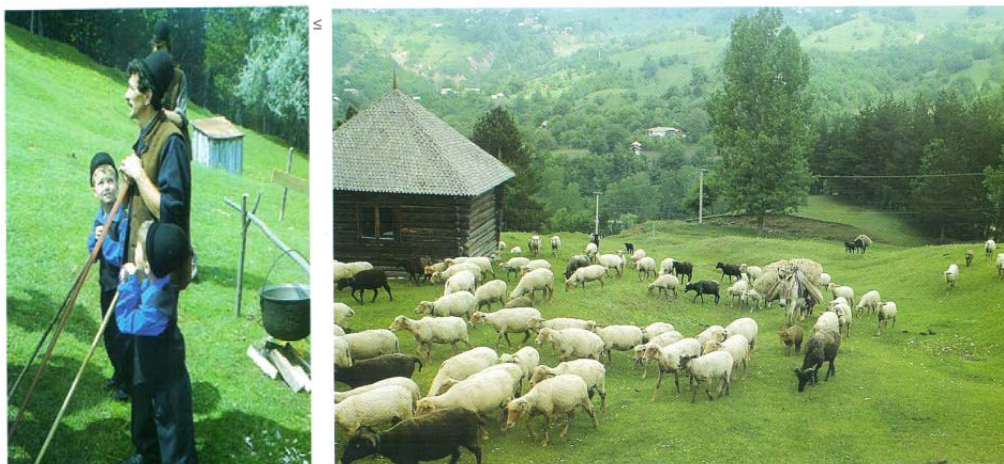

Fig.2. Pe plaiuri vrâncene - plaiuri mioritice.

analiza miturilor sale fondatoare devine un obiectiv urmărit de toți marii oameni de cultură”.

„Miorița” a intrat în centrul tuturor abordărilor literare cu privire la creația populară și „a devenit o oprire obligatorie pentru orice om de cultură preocupat de destinul neamului românesc, generându-se astfel în scurt timp o literatură uriașă, imposibil de inventariat în aceste rânduri” (Ion Flipciuc)

Există destule voci denigratoare a Mioriței, a autorului ei. Între acestea și una - cea mai jignitoare la adresa poporului român, considerat un popor de ucigași. Această etichetare derivă din faptul că nu se recunoaște că Miorița nu are un deznodământ. Crima nu se produce. Ea este presupusă („și de-o fi să mor”) tocmai pentru a crea spațiul, un punct de pornire a testamentului ciobanului, o motivare de afirmare a concepției populare cu privire la moarte.